

Fogyatékkal élők és a könyvtárunk

- irányelvek -

Az esélyteremtés törvényi háttere

Hazánkban a fogyatékosok esélyeinek biztosításáról már az Alaptörvényben¹ olvashatunk, mely alapjogokat deklaráál.

II. cikk

Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.

és

A XV. cikk

(1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

(3) A nők és a férfiak egyenjogúak.

(4) Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.

(5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló **1998. évi XXVI. törvény** rendelkezik legátfogóbban a hátránycsökkentés feltételeiről.

A törvény általános célja az volt, hogy a fogyatékos emberek számára biztosítsa az esélyegyenlőséget, az önálló életvitelt és a társadalmi életben való aktív részvételt. A fogyatékos személyeket a környezettel, a kommunikációval, a közlekedéssel, valamint a támogató szolgálattal kapcsolatban illetik meg különféle jogok.

¹ Magyarország Alaptörvénye
(2011. április 25.)

A törvény fejezetekre oszlik. Az általános rendelkezések tartalmazzák a törvény célját, az alapelveket és az értelmező rendelkezéseket. A második fejezetben a fogyatékos személyt megillető jogokat ismerhetjük meg. A harmadik fejezet tartalmazza az esélyegyenlősítés célterületeit: egészségügy, oktatás, képzés, foglalkoztatás, lakóhely, kultúra és sport vonatkozásait. E fejezetből a dolgozat témájához illeszkedően az alábbi idézet emelendő ki: „a fogyatékos személy számára lehetővé kell tenni a művelődési, kulturális, sport-és más közösségi célú létesítmények látogathatóságát.”² A negyedik fejezet a rehabilitáció feladatait taglalja, az ötödik fejezet pedig a fogyatékosági támogatásokat taglalja. Az ötödik fejezet a az Országos Fogyatékos-ügyi Tanács, a hatodik fejezet a Fogyatékos-ügyi programmal ismerteti meg.

A nyolcadik fejezet a fogyatékosokat megillető jogok védelmével, záró rendelkezésekkel valamint az Európai Unió jogának megfeleléssel foglalkozik.

A törvényhez kapcsolódik az **1015/2005.(II.25.) kormányhatározat** a mindenki számára akadálymentesen hozzáférhető környezet és közszolgáltatások megteremtéséhez szükséges kormányzati intézkedésről. E kormányhatározat számos minisztériumnak szabta meg feladatként a különböző szolgáltatások akadálymentes megközelítésének feladatát. Igaz e jogszabályból hiányoznak az elektronikus szolgáltatásokra vonatkozó szabályok. Ezt azért szükséges kiemelni, mert a könyvtári szolgáltatások egyre nagyobb arányban elektronikus szolgáltatások felé mozdulnak. A **2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szól, és a 4. § (i) bekezdése alapján kiterjed a könyvtárakra.**

Célja, hogy az élet valamennyi területén megelőzze a hátrányos megkülönböztetést és elősegítse az egyes társadalmi csoportok tagjainak esélyegyenlőségét.

Az Európai Parlament mindent feliratozna a közszolgálati tévéken

2008. április 10. – EUvonal

Az EP-képviselők többsége támogatásáról biztosította azt az írásbeli nyilatkozatot, amely a halláskárosultak és az idegen nyelvet tanulók érdekében a közszolgálati televíziós csatornákon közvetített valamennyi program feliratozását előírná.

² 1998.évi XXVI tv. 18. §(1)

Az 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról, és a közművelődésről szerint a társadalom nem működhet az információk szabad áramlása nélkül. Ennek a könyvtári rendszer adja meg az alapját. A közkönyvtárak szolgáltatásai a fogyatékkal élők számára három nagy területre koncentrálódnak: a fizikai hozzáférés, a szellemi hozzáférés és a könyvtári dolgozók továbbképzése. A könyvtári törvény 54. §-a alapkövetelményként szögezi le, hogy a „nyilvános könyvtár mindenki által használható és megközelíthető.”

Esélyteremtés a battonyai könyvtárban

A törvény alkalmazásában az akadálymentes kifejezés az jelenti: „az épített környezet akkor akadálymentes, ha annak kényelmes, biztonságos, önálló használata minden ember számára biztosított, ideértve azokat az egészségkárosodott egyéneket vagy embercsoportokat is, akiknek ehhez speciális létesítményekre, eszközökre, illetve műszaki megoldásokra van szükségük.”³

Mozgáskorlátozottak

Mozgáskorlátozottságról akkor beszélünk, ha a csont-, az ízületi, az izom vagy az idegrendszer bármely részének sérülése vagy hiánya miatt az egyén mozgásos tevékenységei végérvényesen, maradandóan megváltoznak.

A fentebb leírt elvárásnak megfelelően a bejárati ajtó önműködőre történő cseréjével igyekezett könyvtárunk az épületbe való bejutást biztosítani. A bejárati ajtó előtt az egy téglányi szintkülönbséget rámpa építésével szüntettük meg.

Természetesen nem elég az épületbe való bejutás akadálymentesítése, hiszen az épületen belül is akadálytalanul kell tudni közlekedni. Olyan egyszerű dolgokra kell gondolni, mint a belső térben való mozgás biztosítása: küszöbnélküliség (szerencsére az épület eredeti terv szerint egy tér, így nincsenek küszöbök, nincs szintkülönbség.) Az ajtók megfelelő szélességűek. Egy kerekesszéssel közlekedő olvasónkkal bejártuk az épületet. Kényelmesen le tudnak ülni a számítógépekhez, lehet közlekedni a polcok között, meg lehet közelíteni a mosdókat. A polcok magassága nem megfelelő, mert a

³ Tervezési segédlet az akadálymentes épített környezet megvalósításához, Bp., Építésügyi Hivatal, 2002.

felső illetve az alsó polcon csak segítséggel lehet keresni a magassága miatt (170 cm). Ügyeltünk arra, hogy a szőnyegek megfelelően legyenek rögzítve.

Településünkön a mozgáskorlátozottakból álló csoport a legjobban szervezett, ennek talán olyan oka is van, hogy ők vannak a legtöbben. Így velük ápolunk szorosabb kapcsolatot. Együttműködési megállapodást is kötöttünk, hogy egymást segítve dolgozunk, és amely tartalmazza, hogy csoportos kölcsönzési lehetőséget biztosítunk számukra, rendezvényeik megtartásához ingyen biztosítjuk a könyvtár termét, valamint lehetőséget biztosítunk számukra a számítógépes tanfolyamon való ingyenes részvételre.

Látássérültek

„A látássérülés a látószerv olyan károsodása, mely súlyosan hatással van az egyén mindennapi tevékenységeinek elvégzésére, és amely miatt környezeti adaptációra, speciális kompenzációs képességeinek fejlesztésére, és/vagy optikai és egyéb segédeszközök használatára van szüksége” (Laemers-Walthes).

Könyvtárunkban a gyengén látók számára szemüvegek vannak rendszeresítve, hogy kéznél legyenek. Az állomány gyarapítás során gondolunk azokra, akik nem látnak jól, így rendelkezünk öregbetűs- és hangos-könyvekkel. A hangos-könyvekhez - melyek nagyobbik részének adathordozója CD - biztosítunk lejátszót, melyek szintén kölcsönözhetőek. Sajnos a számítógépeken nincsenek olyan szoftverek, melyek felolvassák a tartalmat. Szerencsére sok olyan honlappal találkozni, amely akadálymentes. S a mi új honlapunk is elősegíti a látássérültek számára a tájékozódást.

Rendelkezünk felolvasógéppel, amely megkönnyíti a látássérültek kommunikációját.

Hallássérültek

A hallássérülés gyűjtőfogalom. Szerzésének módja szerint lehet vezetési hallászavar, idegi jellegű, agyi eredetű.

A hallássérültekkel való kommunikációra a jelnyelv, illetve a hangok artikulált kiejtése segít. Könyvtárunk egyik dolgozója 2010-ben szerzett alapszintű képzettséget fogyatékos személyekkel való kommunikáció és jelnyelvből.

Több ízben is pályáztunk, sajnos sikertelenül indukciós hurok beszerzésére. Reméljük sikerülni fog megvalósítani terveinket.

Sajátos nevelési igényű tanulók

Az értelmi sérülteket súlyosság szerint differenciálja a gyógypedagógia: enyhén értelmi fogyatékosok- tanulásban akadályozottak, valamint a közép súlyos értelmi fogyatékosok- értelmileg akadályozottak.

A sajátos nevelési igényű tanulók: akik testi, értelmi (tanulásban akadályozott, vagyis enyhe fokban értelmi sérült, illetve értelmileg akadályozott, azaz közép fokban értelmileg sérült), érzékszervi fogyatékosokkal, beszéd fogyatékosokkal, autizmussal élők, halmozottan sérültek, továbbá pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési-tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozottak.

Az ebbe a csoportba tartozó olvasókkal **(inkább csak gyermek olvasókkal)** kapcsolatban állunk. Az általános iskolának van egy (kifutó, jelenleg 7-8. osztályosok) osztálya, a náluk fiatalabb tanulók már integrált oktatás szerint tanulnak.

A kapcsolatot a diákok és közöttünk nagyon jónak és tartalmasnak ítélem. Általunk kiírt pályázatokban részt vesznek. Rendszeresen járnak hozzánk, csoportos foglalkozásainkon, valamint könyvtárhasználati óráinkon részt vesznek. Nem túl régen együtt jártuk be a könyv útját az vers megírásától, a könyv megjelenéséig. Az elkészült „könyvet” a katalógusunkban is rögzítettük. Így minden gyermek neve bekerült, mint illusztrátor a gépi katalógusba.

Szeretetért szeretet jár cserébe. Ezt nap mint nap megtapasztalhatjuk.

Könnyen érthető kommunikációs módszer

Magyarországon az ÉFOSZ kiadásában Csató Zsuzsa szerkesztésében jelent meg az Egyszerűen, érthetően című nemzetközi kiadvány, mely elsőként foglalkozott a témával Magyarországon. A könnyen érthető kommunikációs módszerrel készült információhordozók a megértési nehézséggel élő személyek: értelmi fogyatékosokkal élő személyek, siketek, külföldiek, idegen anyanyelvűek, szociálisan hátrányban élők, aluliskolázottak, kiskorú gyermekek, idős személyek szintjeinek megfelelően készülnek. Így a szintek: 1. egyszerűbb fogalmazás (rövidebb, de még összetett mondatokat is alkalmazó fogalmazás), 2. konkrét fogalmazás (rövid mondatok alkalmazása), 3. konkrét fogalmazás képpel alátámasztva, 4. konkrét fogalmazás képsorozattal alátámasztva, 5. képregény (képek sora, melyhez egy-egy szó társul), 6. képsorozat (történetet alkotó képek sorozata).

E módszernek az alkalmazása segítségével lehet a könyvtárosnak is abban, hogy könnyebben eljussanak az információik a könyvtárat használók számára.

Könyvtárosi magatartás

A könyvtáros magatartása fontos minden könyvtári szolgáltatás során. Az emberi tényező nem hagyható figyelmen kívül ahhoz, hogy elégedettek legyenek olvasóink, könyvtárhasználóink. Ha esetleg nem is tudunk mindenkor segíteni, nem mindegy, hogy a nemleges közlés hogyan történik? A kedvesség, az alaposság, a pontosság, a hivatásunk melletti elkötelezettség és az elfogadó magatartás kell, hogy jellemezzen bennünket, könyvtárosokat. Ehhez a kitételhez ragaszkodunk munkánk során.

Az esélyek megadása minden korcsoportnak, társadalmi rétegnek és a valamilyen hátránnyal küzdőknek a könyvtári stratégia része. Fontosnak tartjuk, hogy a valamilyen szempontból hátrányos helyzetben lévők is használni tudják a könyvtár szolgáltatásait, illetve lehetőségeinkkel segítsük a felzárkózásukat, ahogy ezt a szakmánk meg is fogalmazta

„A HÁTRÁNYOS HELYZET KIALAKULÁSÁNAK MEGELŐZÉSE, ILLETVE KEZELÉSE, AZ ESÉLYTEREMTÉS, AZ EGYENLŐ BÁNÁSMÓD ÉRVÉNYESÍTÉSE MIND OLYAN, A HAZAI KÖNYVTÁRÜGY ELŐTT ÁLLÓ STRATÉGIAI FELADAT, AMELYNEK MEGVALÓSÍTÁSA NEM ELSZIGETELT SZAKMAI KÉRDÉS, HANEM AZ ÁTFOGÓ TÁRSADALOMPOLITIKAI CÉLKITŰZÉSEK RENDSZERÉBE ILLESZKEDŐ TUDATOS TEVÉKENYSÉG, MELYNEK RÉVÉN A KÖNYVTÁRAK A MAGUK ESZKÖZEIVEL KÉPESEK ELŐSEGÍTENI AZOK EREDMÉNYES MEGVALÓSULÁSÁT”. (Bartos Éva, Könyvtári Intézet)